

Men stødet kan kun optræde i en stavelse med såkaldt stødbasis, dvs. en trykstærk stavelse der indeholder enten en lang vokal eller en kort vokal fulgt af en stemt konsonant. I det første tilfælde falder stødet på vokalen, i det andet på konsonanten: [vi[?]n] *hvin, vin* : [ven[?]] *vind*. En stavelse med kort vokal fulgt af en ustemt konsonant kan ikke have stød: [ves] *hvis, vis*. Selv om en stavelse i dag har stødbasis, er det dog ikke givet at den får stød: I nogle ord mangler stødet fordi det oprindeligt krævedes at en konsonant efter kort vokal skulle være ikke blot stemt men også lang; der er således ikke stød i [væn] *ven*, jf. oldisl. *vinr* (i sv. *vän*, no. *venn* [væn:] er konsonanten blevet forlæng- et, i nyisl. *vinur* derimod vokalen).

Stødet har ikke sjældent betydningsadskillende funktion, sml. [ro[?]søn] *ros-en* : [ro:søn] *rose-n*, [lø[?]bær] præsens (jeg) *løber* : [lø:bær] subst. (en) *løber*, [hun[?]] *hund* : [hun] *hun*. Men i sammenhængende tale er stødet ikke nødvendigt for forståelsen, og det forekommer ikke i alle danske dialekter.

Endelig er det værd at bemærke at dansk har bevaret en gammel-nordisk stavelsestype som er forsvundet i norsk og svensk, nemlig den korte stavelse, fx [tal], hvor både vokalen [a] og konsonanten [l] er kort, til forskel fra sv. [ta:l] *tal* og no. [tal:] *tall*; jf. om *ven* : *vän* : *venn* ovenfor.

Moderne dansk ortografi

Den danske stavning adskiller sig fra den norske og svenske først og fremmest ved det princip at en konsonant i slutstilling efter en kort vokal aldrig skrives dobbelt. Dette princip, der har været rådende siden de ældste middelalderlige tekster, fører til karakteristisk danske stavemåder som *lab, sæk, op, vis, skat*; engelske låneord som *grill* og *stress* er altså fremmedartede, hvorimod fx *hit* og *pop* godt kunne være danske ord. Konsonanten i dansk er ikke lang (jf. om stavelsestypen ovenfor), og den fordobles kun når der følger en vokal bagefter, fx *labben, sækken, oppe, visse, skatter*. Skrivemåderne *ld* og *nd* (jf. s. 13) kan dog fungere på samme måde som dobbeltkonsonanterne i norsk og svensk, idet fx *hyld* og *sind* med kort vokal skelnes fra *hyl* og *sin* med lang vokal. En tredje særegenhed ved dansk retskrivning er at der som følge af klusilsvækkelsen skrives *b, d, g* efter vokal hvor norsk og svensk har *p, t, k*: *skabe, ud, vågen* osv. (jf. s. 13).

En temmelig fast og konsekvent ortografi blev udformet allerede på reformationstiden, med Christiern Pedersen som foregangsmand.

I det små begyndte en officiel normering i 1775, da regeringen gav visse anvisninger vedrørende retskrivningen i de lærde skoler, men først det nordiske retskrivningsmøde i Stockholm 1869 gav stødet til en egentlig regulering. I 1889 udsendte undervisningsministeren en detaljeret bekendtgørelse om retskrivningen, der i sin reviderede form af 1892 stadig er rettesnoren for dansk ortografi. Ved denne bekendtgørelse blev bl.a. dobbeltskrivning af vokal afskaffet, og *gj, kj* og *skj* foran *e, æ* og *ø* blev ændret til *g, k* og *sk*: i stedet for *Huus, fiin, igjen, kjær, Skjød* skrev man fra da af *Hus, fin, igen, kær, Skød*.

Ud fra nordiske og pædagogiske motiver indførte undervisningsministeren i 1948 tre ændringer i retskrivningen: De store begyndelsesbogstaver i substantiverne, der havde været i almindelig brug siden slutningen af 1600-tallet, blev ændret til små bogstaver; det traditionelle *aa* for lyden [å] blev udskiftet med *å*; og i stedet for præet. *kunde, skulde, vilde* indførtes *kunne, skulle, ville*. De øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen af 1892 står vedblivende ved magt, herunder de overvejende konservative regler for stavning af fremmedord i dansk.

Bøjningsformerne

I olddansk havde substantiverne endnu ingen bestemthedsbøjning; fx *sten* kunne betyde både "(en) sten" og "stenen". Men op gennem middelalderen blev det almindeligt at skelne mellem bestemt og ubestemt form. Herved kom også substantivets køn til udtryk. Oprindeligt var substantiverne fordelt på 3 køn: maskulinum var fx *fōtr-inn* "foden", femininum *tunga-n* "tungen", neutrum *bēn-it* "benet". Infortissvækkelsen (s. 12) bidrog imidlertid til at udviske den lydlige forskel mellem maskulinum og femininum, og ved begyndelsen af 1500-årene skelnes der normalt kun mellem 2 køn: fælleskøn og intetkøn (neutrum). I nudansk er omkring 75% af alle substantiver fælleskøn.

Pluralis af substantiver havde i olddansk de fællesnordiske endelser *-ar, -ir, -ur* eller *-r* (+ omlyd) i mask. og fem., medens ntr. var ens i singularis og pluralis. Også her medvirkede infortissvækkelsen til at opløse systemet, der i løbet af middelalderen forenkledes til det nuværende, hvor substantiverne ved deres pluralisform falder i 3 klasser, som alle indeholder både fælleskønsord og neutrumsord: med *-e* fx *hest-e, fisker-e* (fl.), *bord-e, fostr-e* (af *foster*; ntr.); med *-(e)r* fx *by-er, time-r* (fl.), *træ-er, ønske-r* (ntr.); og uden endelse fx *fisk*